

Rok 2007, L (LXIII)

CHOWANNA

Tom 2 (29)

Edukacja w sytuacji zmiany społecznej

(Jubileusz 30-lecia Wydziału Pedagogiki i Psychologii
Uniwersytetu Śląskiego)

pod redakcją
Stanisława JUSZCZYKA

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2007

Redaktor naczelny
Prof. dr hab. Stanisław Juszczyk

Recenzenci

Prof. dr hab. Wielisława Osmańska-Furmanek, prof. dr hab. Bronisław Siemieniecki

Rada Naukowa

Prof. dr hab. Jerzy Brzeziński
Prof. dr hab. Maria Czerepniak-Walczak
Prof. dr hab. Kazimierz Denek
Prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak
Prof. dr hab. Adam Frączek
Prof. dr hab. Stanisław Kawula
Prof. dr hab. Wojciech Kojs
Prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski
Prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński
Prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki
Prof. dr hab. Mieczysław Łobocki
Prof. dr hab. Krystyna Marzec-Holka
Prof. dr hab. Stefan Mieszalski
Prof. dr hab. Aleksander Nalaskowski
Prof. dr hab. Czesław Nosal
Prof. dr hab. Irena Obuchowska
Prof. dr hab. Wincenty Okoń
Prof. dr hab. Stanisław Palka
Prof. dr hab. Karol Poznański
Prof. dr hab. Bronisław Siemieniecki
Prof. dr hab. Tomasz Szkudlarek
Prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki
Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski
Prof. dr hab. Andrzej de Tchorzewski
Prof. dr hab. Janina Wyczesany

Kolegium Redakcyjne

Prof. dr hab. Teresa Borowska
Prof. dr hab. Jerzy Zieliński
Prof. UŚ dr hab. Katarzyna Popiołek
Prof. dr hab. Barbara Kozusznik
Prof. UŚ dr hab. Jan M. Stanik
Prof. dr hab. Adam Stankowski
Prof. UŚ dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk
Prof. UŚ dr hab. Ewa Syrek

Sekretarz Redakcji

Dr Beata Pitula

www.chowanna.us.edu.pl

Adres Redakcji / Editorial Adress
Wydział Pedagogiki i Psychologii
Uniwersytetu Śląskiego
40-126 Katowice, ul. M. Grażyńskiego 53
tel./fax (032) 258-94-82
e-mail: juszczyk@us.edu.pl

40 LAT
UNIwersytetu
Śląskiego

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Stanisław Juszczyk</i>)	5
---	---

ARTYKUŁY

Edukacja w sytuacji zmiany społecznej

Wincenty Okoń: Nowe spojrzenie na program edukacji	11
Stanisław Juszczyk: Edukacja, wiedza i umiejętności jednostki w zmieniającym się społeczeństwie	16
Tomasz Goban-Klas: Nadchodzące społeczeństwo medialne	37
Andrzej Radzewicz-Winnicki: Cyfrowa nowoczesność a kapitał społeczny (intersubiektywność spojrzenia na digitalizację przekazu informacji w okresie zmiany społecznej)	52
Jerzy Zieliński: Edukacja poprzez dialog pedagogiczny	66
Adam Stankowski: Wieloznaczność rzeczywistości edukacyjnej z perspektywy pedagoga specjalnego	77

Edukacja medialna – doniesienia z badań

Maria Kozielska: Konstruktywizm a proces studiowania z wykorzystaniem technologii informacyjnych	87
Danuta Morańska: Kształtowanie motywacji do nauki w społeczeństwie informacyjnym – zarys problemu	98
Marcin Musioł: Pedagogizacja medialna rodziny	114
Anna Brosch: Kultura medialna młodzieży gimnazjalnej w obliczu ekspansji mediów elektronicznych	130
Tomasz Huk: Edukacyjna wartość blogów internetowych	142
Renata Koziel: Komputer w procesie kształtowania umiejętności arytmetycznych uczniów klas wczesnoszkolnych	158

KRONIKA

Jubileusz 30-lecia Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego (1976–2006). Rodowód – instytucjonalizacja – rozwój – zamierzenia (<i>Stanisław Juszczyk</i>)	169
--	-----

Strategia rozwoju Instytutu Pedagogiki na lata 2006–2008 (<i>Wojciech Kojs</i>)	208
Strategia rozwoju Instytutu Psychologii na lata 2006–2008 (<i>Zofia Ratajczak</i>)	214
Próby demokratyzacji struktury i aktywizacji społeczności akademickiej Wydziału w okresie poprzedzającym zmianę ładu społeczno-ekonomicznego (<i>Andrzej Radziejewicz-Winnicki</i>)	218
Wydział Pedagogiki i Psychologii w okresie 1990–1993 (<i>Zofia Ratajczak</i>)	227
Początki instytucjonalizacji szkoły naukowej w pedagogicznym ośrodku akademickim Uniwersytetu Śląskiego. (Działalność organizacyjna i naukowa Zakładu a następnie Katedry Pedagogiki Społecznej w latach 1974–2006) (<i>Ewa Syrek</i>)	239
Z tradycji uniwersyteckiego kształcenia pedagogicznego w Katowicach (<i>Grażyna Kempa</i>)	254
Głos doktoranta <i>honoris causa</i> (<i>Wincenty Okoń</i>)	270
Wręczenie dyplomu doktora <i>honoris causa</i> Uniwersytetu Śląskiego Profesorowi Wincentemu Okoniowi (<i>Stanisław Juszczyk</i>)	273
Aspekt artystyczny wychowania przez muzykę we współczesnej pedagogice (<i>Anna Łobos</i>)	277

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2007	R. L (LXIII)	T. 2 (29)	s. 5–7
------------	--	---------------	-----------------	--------------	--------

Wprowadzenie

Tematyczny tom naszego periodyku, zatytułowany *Edukacja w sytuacji zmiany społecznej*, ma charakter szczególny, ponieważ składa się z dwóch działów oraz obszernej *Kroniki*, opisującej bardzo ważne wydarzenie dla społeczności akademickiej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego.

Zanim przejdziemy do omówienia struktury i zawartości merytorycznej poszczególnych tekstów, chciałbym – za Andrzejem Radziejewicz-Winnickim – scharakteryzować pojęcie „zmiana społeczna”. „Zmiana społeczna rozumiana jest jako zespół nieuchronnych procesów, dzięki którym społeczeństwo przechodzi na kolejny szczebel rozwoju. Istniejące i obowiązujące formy życia społecznego stopniowo przeżywają się, rodzą się nowe, lepiej odpowiadające zmieniającym się warunkom, potrzebom i oczekiwaniom. Takie pojęcia, jak »rozwój« czy »postęp«, implikują zmianę, która pociąga za sobą bardziej czy mniej gwałtowne przekształcenie istniejącej struktury społecznej. Określają one także kierunki i trendy przemian”. W literaturze przedmiotu można spotkać wiele różnych nazw określających obecny ład społeczny: „społeczeństwo oparte na wiedzy”, „społeczeństwo informacyjne”, „społeczeństwo medialne”, „społeczeństwo informacyjne”, które podkreślają jedną z cech charakteryzujących zmieniające się społeczeństwo, jako zmienną, która jest przedmiotem analiz teoretycznych czy też empirycznych. Z tego powodu w zamieszczonych artykułach w tym tomie „Chowanny” można znaleźć powyższe terminy, jakkolwiek wszystkie teksty poświęcone są analizie wybranych zjawisk i procesów charakterystycznych dla zmiany społecznej.

W części pierwszej publikacji prezentowane są różne spojrzenia na współczesną edukację, a dokładniej na wybrane jej aspekty, profesorów nauk humanistycznych: profesora Wincentego Okonia, nestora polskich pedagogów, autorytetu w dziedzinie nauk humanistycznych, profesora Tomasza Gobana-Klasa, znanego socjologa, specjalizującego się w problematyce społeczeństwa medialnego, profesora Andrzeja Radzewicz-Winnickiego, uznanego pedagoga społecznego i socjologa wychowania, profesora Jerzego Zielińskiego, dydaktyka, profesora Adama Stankowskiego, specjalisty w zakresie pedagogiki specjalnej oraz profesora Stanisława Juszczaka, technologa kształcenia. Przedstawione tutaj aspekty funkcjonowania jednostki oraz wybranych grup w społeczeństwie będącym w trakcie zmiany nie wyczerpują zróżnicowanych i ważnych zagadnień współczesnej edukacji, ale stanowią – naszym zdaniem – interesujące spojrzenie na wybrane przez autorów wątki i wnoszą określony wkład do dyskusji prowadzonej nad kształtem i rozwojem Europejskiej Przestrzeni Edukacyjnej. Szczegółowy wkład do tej dyskusji wnieśli też autorzy działu *Edukacja medialna*, przedstawiający wyniki swych badań empirycznych oraz analiz teoretycznych w zakresie alfabetyzacji medialnej i cyfrowej uczniów, studentów oraz osób aktywnych zawodowo.

Oddawany do rąk Czytelników tom „Chowanny” ma istotne znaczenie dla społeczności akademickiej Wydziału Pedagogiki i Psychologii, która w 2006 roku obchodziła jubileusz 30-lecia funkcjonowania swego Wydziału w strukturze organizacyjnej Uniwersytetu Śląskiego. Z tego powodu dział *Kronika „Chowanny”* jest szczególnie rozbudowany i zawiera szereg tekstów, zapoznających Czytelników z naszą historią oraz zamierzeniami w zakresie działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej. Rozpoczyna go tekst mojego autorstwa, przedstawiający rodowód, instytucjonalizację, rozwój i zamierzenia katowickiej pedagogiki i psychologii oraz charakterystykę sylwetki Pana Profesora Wincentego Okonia, doktora *honoris causa* Uniwersytetu Śląskiego. W dalszej kolejności prezentują swe refleksje wcześniejsi dziekani Wydziału Pedagogiki i Psychologii, pełniący swe funkcje w latach 1984–1990 (prof. zw. dr hab. Andrzej Radzewicz-Winnicki) oraz w latach 1990–1993 (prof. zw. dr hab. Zofia Ratajczak). O początkach instytucjonalizacji, a następnie rozwoju naukowej szkoły pedagogiki społecznej (pedagogiki zmiany społecznej) i socjologii wychowania pisze prof. dr hab. Ewa Syrek, a dr hab. Grażyna Kempa przedstawia swe refleksje na temat tradycji uniwersyteckiego kształcenia pedagogicznego w Katowicach. Ponieważ rozwój pedagogiki oraz pokrewnych jej dyscyplin naukowych w różnych ośrodkach akademickich w Polsce ma swoją specyfikę, uważamy, że przedstawienie naszej drogi rozwoju może być interesujące dla naszych koleżanek i kolegów z innych

uniwersytetów oraz akademii pedagogicznych, a także dla naszych licznych studentów, absolwentów oraz wypromowanych doktorów.

Kolejne dwa teksty w dziale *Kronika* związane są z ceremonią wręczenia dyplomu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Śląskiego Panu Profesorowi Wincentemu Okoniowi, która odbyła się 5 grudnia 2006 roku w siedzibie rektoratu Uniwersytetu Warszawskiego i stała się znaczącym wydarzeniem w życiu społeczności polskich pedagogów; pierwszy tekst opisuje tę ceremonię, a drugi zawiera przesłanie dla społeczności akademickiej Uniwersytetu Śląskiego oraz podziękowanie Profesora za otrzymaną najwyższą godność akademicką.

Dział *Kronika* kończy tekst Anny Łobos, nawiązujący zarówno do jubileuszu Wydziału Pedagogiki i Psychologii, jak i nadania przez senat naszego Uniwersytetu najwyższej godności akademickiej Wincentemu Okoniowi, a informuje o wydaniu unikalnej płyty *Cztery pory roku*, z oryginalnymi kompozycjami Zygmunta Noskowskiego do słów Marii Konopnickiej, w wykonaniu chóru Państwowej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej II stopnia im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, pod dyrekcją Pani Profesor Mirosławy Knapik, kierownika Zakładu Arteterapii z naszego Wydziału.

Stanisław Juszczyk

Zasady opracowania materiałów

1. Redakcja przyjmuje teksty nigdzie dotąd nie publikowane.
2. Nadsyłane prace będą recenzowane, a następnie omawiane na posiedzeniach Redakcji, która podejmie decyzję w sprawie zakwalifikowania ich do druku. O decyzji Redakcji Autor zostanie poinformowany. W przypadku niezakwalifikowania artykułu do druku zostanie on zwrócony Autorowi. (Prace realizowane między innymi w ramach grantu powinny być opatrzone informacją o rodzaju, numerze i tytule problemu badawczego).
3. Objętość tekstu nie może przekraczać 16 stron maszynopisu, łącznie z bibliografią, przypisami, tabelami, rysunkami. Wyjątek od tej zasady stanowią jedynie artykuły zamówione.
4. Materiały przekazane do redakcji powinny zawierać:
 - komputerowy wydruk tekstu wraz z dyskietką, ewentualnie maszynopis tekstu (znormalizowany, w dwóch egzemplarzach) wraz z bibliografią (uporządkowaną alfabetycznie, w układzie nazwisko/data),
 - tabele, rysunki (wydruk oraz dyskietka, ewentualnie wykonane starannie na kalce technicznej, opisane, w jednym egzemplarzu),
 - streszczenia w języku polskim i w języku angielskim,
 - przypisy: bibliograficzne (podane w tekście głównym, umieszczone w nawiasach w układzie nazwisko/data), rzeczowe (opatrzone cyfrą odpowiadającą numeracji ciągłej przypisów w tekście głównym, napisane na oddzielnej stronie),
 - informacje o Autorze (imię i nazwisko, tytuł, stopień naukowy i zawodowy, specjalność, stanowisko i miejsce pracy, aktualnie pełnione funkcje w stowarzyszeniach i towarzystwach krajowych i zagranicznych, adres do korespondencji, adres domowy, numer telefonu).

WARUNKI PRENUMERATY

Warunkiem regularnego otrzymywania „Chowanny” jest złożenie zamówienia na prenumeratę roczną. Cena jednego tomu w roku 2008 wyniesie 27 zł.

Zamówienia prosimy wysyłać pod adresem:

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO
UL. BANKOWA 12B, 40-007 KATOWICE
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl
tel. (032) 359-15-70

Bieżące numery można nabywać bezpośrednio w księgarni Wydawnictwa ul. Bankowa 12 (budynek rektoratu) lub zamawiać korespondencyjnie za zaliczeniem pocztowym.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the

Foreign Trade Enterprise
ARS POLONA
Krakowskie Przedmieście 7, 00-950 Warszawa, Poland
Bank Account: Bank Handlowy SA w Warszawie 201061-710-1310

Księgarnia Wysyłkowa
„LEXICON”
Maciej Woliński
skrytka pocztowa 957, 00-950 Warszawa 1
tel./fax (022) 625-01-29, (022) 648-41-23
e-mail: lexicon@medianet.pl

KOLPORTER SA
ul. Strycharska 6
25-659 Kielce

Nr indeksu 330566
PL ISSN 0137-707X

Copyright © 2007 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Projekt okładki
Aleksander Herman

Redaktor
Katarzyna Więckowska

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Irena Turczyn

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 280 + 50 egz. Ark. druk. 18,0 + wkl. Ark.
wyd. 20,0. Papier offset. kl. III, 80 g Cena 25 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: Czerny Marian. Firma Prywatna GREG
Zakład Poligraficzny
ul. Wrocławska 10, 44-100 Gliwice